

I. Un moment crucial al istoriei naționale

Evoluție și revoluție, națiune și stat național

Ascensiunea capitalistă, modernă, a accentuat în cel de-al doilea sfert al sec. XIX-lea, tendințele de constituire a unui stat național unitar. Unitatea statală politică a devenit extrem de necesară, numai ea putând să asigure cadrul de prosperare societății românești și să creeze condiții optime dezvoltării sociale, economice și culturale. Țările române au continuat să se găsească sub dominația celor trei imperii care dominau Europa de Est, centrală și de Sud-Est. Dar nu numai decăderea Imperiului Otoman, ci și contradicțiile care opuneau cele trei imperii au deschis noi perspective luptei pentru eliberare națională românești.

În interiorul spațiului românesc au avut loc importante mutații politice, rezultat firesc al evoluției interne și externe. Ultimele decenii a perioadei fanariote au evidențiat, în Țara Românească și Moldova, noi tendințe, dar și creșterea unor forțe politice. În Transilvania, mutațiile economice s-au îmbinat cu revendicarea drepturilor naționale, impulsionată de procesul de formare a națiunilor moderne.

Mișcarea de reforma a contribuit la constituirea unor legături frățești care, afirmate îndeosebi prin cultură, se manifestau pe întreg teritoriu locuit de români, indiferent dacă asupra acestuia își exercita stăpânirea Imperiul Otoman, cel Habsburgic ori cel Rus. Rapturile teritoriale suferite nu au putut afecta procesul de făurire a națiunii moderne române. Națiunea modernă a îmbrățișat firesc, în noile condiții economico-sociale, poporul român în ansamblul său. Impulsul l-a dat Transilvania, dar Țara Românească și Moldova au fost și ele cuprinse în acest proces inițiat în sec. Al XVIII-lea și care s-a încheiat, în liniile sale generale, în timpul revoluției din 1848.

O problemă ce se ridică în aprecierea proceselor desfășurate în țările române, a evoluției obiective ce a avut loc, este cea a succesiunii dintre procesul formării națiunii moderne și cel al alcătuirii statului național. Dacă cel dintâi proces s-a încheiat în 1848, cel de-al doilea s-a realizat în etapa istorică următoare. După 1848, cele trei momente dominante care au urmat- Unirea din 1859, Independența și desăvârșirea unității statale din 1918- nu au fost decât consecințe directe ale revoluției, concretizări ale programului ei revoluționar.

De o deosebită importanță în procesul formării României moderne au fost și schimbările care au avut loc în raporturile de forțe dintre marile puteri. Până la revoluția din 1848, începând cu ultimul deceniu al sec. Al XVIII-lea, Austria și-a pierdut puterea ofensivă, în schimb Rusia s-a impus dominantă în zona Imperiului Otoman, amenințând să înghită statele autonome românești. Pozițiile antiruse au fost o caracteristică majoră a Revoluției Române din 1848.

Odată cu a II-a jumătate a sec. al XIX-lea, acțiunile dominante ale țarului vor începe să scadă. Războii Crimeii a asigurat prezența politică mai mult decât în Europa de Sud-Est a puterilor occidentale. Cele trei imperii au trebuit să accepte parteneri și, dacă în privința Principatelor

Române suzeranitatea Porții a mai fost păstrată, deși mult slăbită, pînă în 1877-1878, protectoratul rus a fost înlăturat, fiind înlocuit prin garanția colectivă a marilor puteri.

Revoluțiile din 1821 și 1848, Unirea din 1859 și cucerirea independenței în 1877, desăvîrșirea unificării statale a națiunii în 1918 au reprezentat momente dominante care au dus la constituirea mai grabnică a României ca stat național. Revoluțiile au avut un rol hotărîtor mai ales cea di 1848, care a cuprins aproape întreaga națiune. Revoluția a pus în mișcare mulțimile, a dezvoltat forța lor, a accentuat sentimentul de unitate.

O mențiune specială merită și dezvoltarea culturală. Învățămîntul urma să formeze cadrele necesare noii societăți moderne. De asemenea, a fost perioada în care a apărut presa românească, afirmată viguros spre mijlocul secolului, în timpul Revoluției din 1848 și apoi în epoca Unirii.

În complexe procese ce au avut loc în perioada de constituire a națiunii moderne și a statului național modern, Revoluția de la 1848 ocupă un loc de seamă deschizînd drum larg altor procese istorice cruciale, în temeiul cărora s-a constituit România.

„Primăvara popoarelor ” în Europa

Spre mijlocul sec. al XIX-lea ritmul de dezvoltare istorică în Europa s-a intensificat. În toate domeniile avuseră loc transformări esențiale. Dezvoltarea economică, întemeiată și pe un progres al științei, se reflecta în mutații social-politice. Acolo unde relațiile agrare ale vechiului regim continuau a fi menținute, țărănimea aspira la eliberare, la schimbarea statutului ei în cadrul societății. Nobilimea își păstra pozițiile social-politice. Burghezia, din ce în ce mai puternică, aspira să-și asume puterea

În 1848, Europa a fost confruntată cu un proces de reacțiune în lanț. Durata proceselor revoluționare a fost variată, de la cîteva zile la peste un an și chiar mai mult. Italia a cunoscut primele frămîntări înainte de 1847, dar în Franța Revoluția de la 1848 a dobîndit dimensiuni deosebite. Căderea regelui Ludovic Filip și proclamarea celei de-a Doua Republici a reprezentat momentul hotărîtor pentru procesul revoluționar european. Participarea străinilor, inclusiv a românilor, la acțiunile revoluționare din capitala Franței sunt semnificative pentru a pune în evidență caracterul internațional al revoluției din februarie 1848. Întreaga desfășurare a revoluției din februarie a servit ca exemplu. Obiectivele revoluției din Franța au fost social-politice, iar în celelalte țări motivația social-politică și cea națională s-a îmbinat.

Revoluția se propagase în Peninsula Italică. Evenimentele din februarie din Franța au contribuit, de asemenea, la declanșarea procesului revoluționar în Imperiul Austriei. Ziua de 1/13 martie a fost hotărîtoare pentru Viena. Evenimentele din februarie 1848 de la Paris au avut urmări și în spațiul german. Acordarea de constituții în unele state germane înainte de declanșarea revoluției nu a contribuit decît la o atenuare parțială a șocului revoluționar. Ca și la Paris și Viena, revoluția s-a radicalizat și la Berlin, unde muncitorii, șomerii și studenții s-au

găsit în primele rînduri în ziua decisivă de 22 februarie/6 martie. După represiunea din noaptea de 6/18 spre 7/19 martie, regele a fost nevoit să cedeze și să accepte revendicările revoluționarilor, depunînd, totodată, jurămîntul de credință „națiunii germane”. Rusia, jandarm al Europei, a oprit procesul revoluționar la frontierele sale.

Dacă în Germania s-au desfășurat revoluții, în țările române a avut loc o revoluție, care s-a manifestat succesiv, dar uneori și în paralel, în Moldova, Transilvania, Banat și Țara Românească. Diferitele programe românești au oglindit un ansamblu de revendicări și probleme comune. Au fost urmărite pretutindeni obiective prin care se preconiza constituirea unei Români moderne și unificate, eliberare naționale și sociale. Regimul revoluționar instituit în iunie 1848 la București a durat peste 3 luni. În septembrie prin represiunea otomană și rusă i s-a pus capăt în Țara Românească. În această vreme în Transilvania, sub impactul refuzului drepturilor naționale de către guvernul ungar, acțiunile revoluționare românești au cunoscut o evidentă intensificare. În Moldova, lupta cu caracter local a țărănimii și rolul însemnat pe care l-au avut unii intelectuali în elaborarea de programe revoluționare au marcat perioada următoare represiunii de la sfîrșitul lunii martie 1848. Oricum, din septembrie 1848, Principatele s-au găsit sub dubla ocupație rusoturcă, în timp ce în Transilvania procesele revoluționare aveau să mai continue aproape un an.

În anii 1848-1849, întreaga Europă a fost sub semnul revoluției. Franța, Italia, Elveția, Germania, Imperiul Austriei, Polonia împărțită și țările române au fost cuprinse direct, cu intensități diferite, în procesele revoluționare. O evidentă radicalizare a vieții socio-politice s-a înregistrat în Spania unde se va ajunge efemer la republică, ca și în Anglia, supusă reînnoirii forțelor politice și unei îmbunătățiri a sistemului socio-politic. De asemenea, în Rusia, țarul Alexandru al II-lea, nu a putut să evite receptarea noilor idei, cărora revoluția le deschise „cale liberă” și a trebuit să facă concesii. Deci prin acțiune revoluționară directă și prin consecințele sale „primăvara popoarelor” s-a afirmat la scară europeană.

În centrul și în vestul Europei problema muncitorilor industriali a avut o însemnătate deosebită. În Ungaria, Polonia, țările române s-a impus problema agrară, cea a eliberării țăranilor prin abolirea iobăgiei sau a clăcii. În Italia, Germania, Ungaria, Boemia, Croația și țările române s-au considerat dominante problemele afirmării naționale, înlăturării dominației straine, ale independenței și, în unele cazuri, ale apărării drepturilor de egalitate națională sau de unificare națională. În Ungaria și în Principatele Române, conducerea revoluției a fost în mâinile nobilemii liberale și a burgheziei, în timp ce conducătorii revoluționari români transilvăneni aparțineau păturilor mijlocii, uneori micii nobilimi, sau se ridicau, cei mai mulți, din rîndul țărănimii.

Constituțiile au reprezentat garantul cuceririlor revoluționare, iar parlamentul s-a aratat ca instituție esențială a statului. Revoluția a pus monarhii Europei în fața unor încercări dificile. Cei mai mulți dintre ei au căutat căi de compromis. Singurul care a refuzat această cale a fost țarul, care, blocînd procesul revoluționar la frontiera imperiului, și-a trimis armatele pentru a reprimă revoluția în Principatele Române și apoi în Imperiul Austriac, în Ungaria și în Transilvania.

Anul 1848 a fost anul marilor speranțe. Aproape toate națiunile europene au fost confruntate cu revoluția. Primăvara popoarelor nu a durat multă vreme, deoarece contrarevoluția a reușit să pună capăt proceselor revoluționare. Spiritul pașoptist s-a afirmat mai departe în Europa și ideile, programele revoluționare s-au materializat în timpul perioadelor următoare.

Locul Revoluției din 1848 în procesul devenirii statului modern român

Revoluția română și-a avut rădăcinile în realitățile și necesitățile românești și a însemnat, dacă nu o imediată biruință, atunci deplina conștientizare pentru națiune a unor țeluri. Revoluția română s-a integrat procesului universal, ca ramură a revoluției europene însă ea poartă totodată trăsăturile caracteristice și necesare națiunii române. Programul revoluției a strâns problemele cu care se confrunta poporul român, le-a sistematizat și a trasat căile de rezolvare a lor, în așa fel încât statul modern român, unitar și independent să se poată constitui. Puține dintre obiectivele revoluției au putut găsi o imediată rezolvare, dar programul nu a mai putut fi înlăturat și în următoarele etape ale istoriei au fost concretizate succesiv obiectivele de eliberare socială și națională din 1848.

În ideologie și prevederi programatice, în articole de presă, în corespondența fruntașilor revoluționari, în fluxul revoluționar al românilor dintr-o țară românească în alta, potrivit împrejurărilor și necesităților concrete, totul a demonstrat forța pe care o căpătase ideea fundamentală a unității. Unitatea statală nu s-a putut înlăptui în timpul revoluției. Cu toate acestea, solidaritatea românilor a fost evidentă și unitatea a devenit, în etapele istorice următoare, pînă la desăvîrșirea ei pe plan statal în 1918, o lozincă semnificativă.

Ca nucleu al viitorului stat român, Țara Românească a desfășurat pe planul relațiilor externe, în timpul regimului revoluționar, acțiuni care stau la baza activității diplomatice moderne românești. Deși nemărturisit, unul din obiectivele principale ale revoluției a fost obținerea independenței. În funcție de acest obiectiv, acțiunile de politică externă au suferit transformări esențiale față de perioada anterioară. Problemei acordării deplinei autonomii i s-a acordat deosebită importanță, dîndu-i-se un sens apropiat celui de independență. Acțiunile desfășurate pe plan extern de regimul revoluționar din Țara Românească au îmbrățișat de la început cauza națiunii române în ansamblu ei, depășind aria statutului muntean. Prin aceste acțiuni au fost puse bazele diplomației românești unitare, care a avut în vedere pe românii de pretutindeni. Ele s-au întemeiat pe înalte principii de morală politică. „Principiul nostru politic-scria Nicolae Bălcescu-este simplu: respectul, recunoașterea, egalitatea și solidaritatea naționalităților.

Revoluția română a fost înăbușită prin intervențiile represive din afară ale imperiilor limitrofe. Armatele otomane și ruse au reînscăunat, încă din 1848, regimul regulamentului organic. Cu toate acestea, reprimarea nu a însemnat pentru contrarevoluție decît un succes trecător, fapt demonstrat în etapele istorice următoare, cînd procesul întemeierii României

moderne și-a reluat cursul și a ajuns la împlinire. De revoluția din 1948 au fost indisolubil legate unitatea statală, modernizarea și independența României.

II. Temeiuri ale revoluției

Dezvoltarea social-economică a țărilor române în preajma anului 1848

În prima jumătate a sec. XIX-lea s-au înregistrat în țările române schimbări hotărâtoare. Introducerea Regulamentului Organic a reprezentat inaugurarea unei perioade de tranziție în care societatea românească s-a apropiat de modernitate. Ritmul transformărilor în anumite domenii social-politice, economice și culturale a fost destul de rapid, deși nu destul de satisfăcător față de cerințele societății, ceea ce a asigurat condițiile necesare izbucnirii revoluției.

În Moldova dintre Prut și Nistru, anexată în 1812, după o primă fază în care se acordase un regim de autonomie s-a declanșat procesul de rusificare și de înăbușire a aspirațiilor naționale. În Transilvania, românii nu erau cuprinși în rîndul națiunilor politice și nici ortodoxia în cel al confesiunilor recunoscute, ceea ce se răsfrîngea și asupra pozițiilor lor economice și sociale. În dietă românii nu aveau nici un reprezentant. Limba română tindea a nu mai fi recunoscută, dezvoltîndu-se o puternică ofensivă politică a limbii maghiare.

Înlăturarea monopolului otoman asupra principalelor produse și asigurarea integrării moldovei și Țării Românești în schimbul internațional, în temeiul stipulațiilor tratatului de pace ruso-turc de la Adrianopol din septembrie 1829, au avut consecințe decisive pe multiple planuri. În mai puțin de două decenii, economia Principatelor a înregistrat transformări marcante. În domeniul agriculturii schimbările au fost evidente mai ales cantitativ. Cerința de brațe de muncă s-a accentuat după 1829 și a sporit eforturile țărănimii. Totodată, stăpînii de moșii au căutat să limiteze drepturile țărănimii dependente asupra folosirii pămîntului. Prin Regulamentele Organice, stăpînii de moșii au devenit proprietari absoluți a unei treimi din moșii, iar dreptul de folosință al țărănimii asupra celorlalte două treimi a fost limitat.

Agricultura a înregistrat unele progrese, ca urmare firească a integrării Principatelor Române în schimbul internațional. Prețul produselor agricole a crescut și suprafețele cultivate au fost extinse. Dar totodată trebuie reținut rolul dominant pe care îl avea sistemul de relații existente în agricultură, orice progres fiind paralizat de clacă. Țăranii se simțeau auziți în societatea românească.

În noile condiții de economie față de Imperiul Otoman, în Principate s-a înregistrat creștere a numărului meșteșugarilor, cași apariția unor manufacturi. S-au înființat școli de meserii la București și Iași. În al doilea sfert al sec. XIX-lea s-a intensificat exploatarea subsolului. Accentul s-a pus pe sare, aceasta reprezentînd un important articol de export. Creșterea producției în agricultură și în industrie, posibilitatea unei desfășurări mai libere a schimbului, creșterea cerințelor pieței interne au fost factorii care au contribuit la o intensificare

a activităților de comerț, mai ales după înlăturarea monopolului economic otoman și după integrarea Principatelor în schimbul internațional. Viața urbană a înregistrat progrese.

Pe plan social, boierimea domina în Principate și nobilimea în Transilvania. A avut loc o importantă creștere a boierimii. Păturile mijlocii, care alcătuiau o burghezie aflată încă într-un proces de formare, jucau un rol activ în transformările sociale ce aveau loc. A crescut numărul meseriașilor, negustorilor și a funcționarilor. Marea masă a populației o reprezenta țărănimea. Aceasta era supusă unor pretenții accentuate de muncă

În preajma anului 1848 avuseră loc transformări pe toate planurile. Mișcarea de eliberare socială se îmbina cu cea de eliberare națională.

Preludii ale Revoluției Pașoptiste. Societățile secrete

Documentele referitoare la societățile secrete s-au păstrat într-un număr extrem de redus. În ceea ce privește începuturile francmasoniei în țările române e semnificativ că în anul 1748 au fost adoptate măsuri de reprimare la Istanbul, din ordinul sultanului, pentru a se pune capăt activității unor reuniuni masonice la care ar fi participat nu numai unii greci și diplomați, ci și unii musulmani. Datorită avertismentelor din partea ambasadorului englez, francmasonii s-au putut feri și nu au avut de suferit represii prea dure. Dacă la Smirna și Alep existau loji și dacă activitatea lojei din Istanbul devenise stînjenoare determinînd intervenția represivă otomană, este verosimil că printre membrii ei să fi figurat și unii fanarioți și ca o tentativă de organizare francmasonică să fi avut loc și în Principatele Române. Unii erau implicați în astfel de activități, printre ei numărîndu-se cu certitudine și Constantin Mavrocordat.

În Transilvania, în lojile dominate de prezența sașilor au fost acceptați și unii români. Important este și presupusul amestec al lojilor masonice în evenimentele transilvane din 1784, puternica răscoală condusă de Horea, fiind elogios comentată de către Brissot în 1785.

În ultimul deceniu al secolului XVIII-lea, în atmosfera generată de Revoluția Franceză, s-a înregistrat și în țările române o accentuare a stărilor de spirit revoluționare și unele tentative de a scoate societatea românească dinvechile tipare feudale. Printre cele din urmă merită menționată încercarea intrării în activitatea a „Societății filosofești a neamului românesc în Mare Prințipatul Ardealului”, care nu era fără legături cu francmasoneria. O mențiune specială merită și „Societatea literară Greco-Dacică”, care a activat 3 ani la București. Nu a fost o asociație secretă, dar a contribuit pe plan cultural la pregătirea evenimentelor revoluționare ce aveau să se producă și pentru poporul român și pentru cel grec. Semnificativă a fost și organizația revoluționară secretă din 1816, în care nu erau amestecați boieri, ci mai degrabă străini. Organizația plănuia să elibereze Țara Românească, Moldova și Serbia de sub dominația otomană

Timpe de o jumătate de an, Principatele s-au aflat, în 1821, sub semnul revoluției, sub impulsul atît al „adunării norodului”, în fruntea căreia se găsea Tudor Vladimirescu, cît și sub acela al Eteriei, care s-a desfășurat în paralel, antrenînd și pe unii români. Represiunea otomană a

pus capăt revoluției din 1821 dar în deceniul trei al sec. XIX-lea, au circulat un număr mare de memorii și proiecte de reformă ai căror autori s-au aflat sub impactul, cel puțin indirect, al francmasoniei.

În teritoriile românești stăpânite de Habsburgi au ființat două societăți secrete importante. Prima a fost „Constituția”, vare urmărea instituirea unui regim constituțional modern. Societatea organizată în secret la Sibiu a urmărit făurirea unui stat rezultat din unirea țărilor române. Sufragiul universal, abolirea iobăgiei și împrăștierea, desființarea titlurilor și privilegiilor nobiliare se înscriau printre obiectivele acestei societăți secrete.

Cea mai importantă și mai eficientă organizație secretă de inspirație masonică, din partea anterioară revoluției pașoptiste, a fost „Frăția”, întemeiată în toamna anului 1843 de Nicolae Bălcescu, Ion Ghica și Christian Tell. Inițiatorii lor au alcătuit statutele și regulamentele noii societăți, pe care Ghica le păstra scrise cifrat. Deviza era „Dreptate! Frăție”. Frăția a avut legături și ramificații în celelalte țări românești. De asemenea, „Societatea Studenților români” de la Paris a reprezentat o filială a „Frăției”.

Mișcările revoluționare și societățile secrete din deceniile anterioare Revoluției de la 1848 au reprezentat componente esențiale ale procesului de eliberare aflat în curs de desfășurare. Acestea au îmbrăcat trăsături francmasonice. Organizațiile secrete nu au reprezentat doar preludii ale Revoluției, ci au contribuit la punerea temeiurilor ei, în bună parte chiar la asigurarea reușitei ei.

„Descoperirea României”

Călătorii pașoptiști

Țările române nu puteau rămâne înafara procesului general de intensificare a relațiilor interumane. Numărul călătorilor străini pătrunși în spațiile românești a sporit și, totodată, încheindu-se epoca fanariotă, integrarea românilor în fluxul călătoriilor s-a accentuat. Călătoria a reprezentat pentru români un factor de integrare europeană și de modernizare. În deceniile dinspre mijlocul sec. XIX-lea, călătoria a căpătat o nouă formă, națională. Hotarele deveniseră o barieră apăsătoare și ele trebuiau înlăturate.

Obiectivele călătorilor erau variate: excursii naționale, cum au făcut Baruțiu și Cipariu în 1836, excursii istorico-arheologice, mersul la băi, la iarmaroc etc. La toți e prezentă dimensiunea națională și chiar mândria națională. Preocuparea istorică devine evidentă la acești călători ai epocii pașoptiste. Impresionante sunt relatările Revoluției din 1848-1849 din Transilvania. Alecu Russo descrie adunarea de la Blaj și-l înfățișează pe Iancu „împăratul munților”. Bălcescu descrie Transilvania „Pe culmea cea mai naltă a munților Carpați se întinde o țară mândră și binecuvântată”. Dunărea se bucură de descrierea lui Bolintineanu. Ioan Gr. Ghica dă o imagine a Carpaților văzuți dinspre Moldova.

Călători pașoptiști descoperă și orașele și satele țărilor române. Unii dintre călătorii pașoptiști au acordat întregul lor interes țăranului. La polul opus al societății se găseau boierii, cărora călătorii, le acordă toată atenția, deși nu-i scutesc nici de critici. Baruțiu evidențiază corupția clasei conducătoare din Principate. Instituțiile statului, începând de la domnie, îl preocupă în special pe Drăgușanu. Față de starea Bisericii și mai ales față de cler, unii călători se arată severi. Nu lipsesc în scrierile călătorilor date despre instrucțiunea publică, muzee și biblioteci, dar și despre viața clasei dominante, serate și jocuri de cărți.

Nararea călătoriilor în România din preajma anului 1848 constituie o sursă de informații din cele mai interesante. Relatările de călătorie sunt complexe și plurivalente. Acestea sunt esențiale în interpretarea reală a trecutului.

III. Încadrarea europeană a mișcării de eliberare românești înainte de 1848

Pregătiri de luptă revoluționară: relații româno-polone în cel de-al patrulea deceniu al secolului al XIX-lea

După 1821, românii s-au integrat mișcări de eliberare a popoarelor din centrul și sud-estul Europei. La sfârșitul deceniului trei al sec. al XIX-lea se constituie o etapă de dezvoltare a spiritului, conștiinței și luptei naționale a românilor. Suprimarea monopolului economic al Porții avusese loc. Mișcarea internă nu se putea limita la acțiuni izolate de mișcarea generală, europeană, de eliberare națională și socială. De la începutul secolului au fost stabilite raporturi între mișcarea de eliberare șerbă și română. În 1821, revoluția română a acționat în legătură cu revoluția greacă.

Împărțirile succesive ale Poloniei au determinat refugiul multor polonezi în țările române ceea ce a contribuit la strângerea relațiilor dintre cele două popoare. Partidul principelui Czartoryski a arătat o atenție deosebită față de români. În 1835 interesul față de problema românească era evident. Czartoryski a luat cunoștință de realitățile românești în urma convorbirilor sale cu tinerii români, care au apărut cu energie interesele națiunii lor.

Anul 1838 avea să fie marcat, în ceea ce privește relațiile româno-poloneze, de vizita emisarului Woronicz-Werner în Principate și de cristalizarea concepțiilor lui Cîmpineanu privind unitatea, independența și organizarea statului român. Ideile pe care le conține Actul de unire și independență al colonelului Cîmpineanu pot fi regăsite în dezvoltarea relațiilor româno-poloneze anterioare și, ceea ce este important, în unele documente redactate și inspirate de românii implicați în aceste legături.

Tinerii revoluționari români și mișcarea democratică europeană în preajma Revoluției din 1848

În timpul perioadei fanariote, plecarea la studii peste hotare a tinerilor fii de boieri nu era îngăduită sau era extrem de rară. Abia după sfârșitul perioadei fanariote, în ultimii ani ai primelor

domnii pămîntene, numărul tinerilor români a început să crească. Ultimii ani ai celui de-al treilea deceniu au înregistrat formarea primului val al tinerilor români trimiși la studii, care se vor strînge în majoritatea la Paris, deși unii vor ajunge și în Germania, la Munchen, în Italia ori în Elveția, la Geneva.

În deceniul al patrulea al sec. al XIX-lea, în Franța s-a radicalizat climatul în privința tinerilor. S-a stîrnit o reacțiune firească împotriva menținerii Principatelor Române în vechi tipare și împotriva dominației străine. Membrii celui de-al doilea și celui de-al treilea val au furnizat cadrele viitorilor pașoptiști. Aceștia au adus o contribuție decisivă în „europenizarea” Principatelor Române.

Desfășurarea revoluției

„Primăvara popoarelor” a oferit românilor, așa cum arăta Bălcescu, ocazia pentru a trece la o acțiune pentru care condițiile erau favorabile. Ceea ce a avut loc în alte țări europene a reprezentat un îndemn. Dar, totodată, avuseră loc procese interne, care au făcut ca dicarea mulțimilor să fie favorizată.

Cu excepția Basarabiei, unde represiunile au făcut să nu se miște nimic, revoluția avea să aibă loc pe tot întinsul românesc. Din primele luni ale anului 1848 s-a înregistrat o stare generală de frământare, anunțînd o situație revoluționară. În Moldova, Țara Românească și în Transilvania, patrioții au trecut la acțiune, desfășurînd o propagandă, agitînd masele.

Începutul revoluției române a avut loc la Iași, în martie 1848, concretizat în o acțiune mult mai slabă ca intensitate decît aceea care avea să aibă loc la București trei luni mai tîrziu. S-au găsit alături orășeni, boieri liberali, dar și boieri conservatori opozanți ai domnitorului Mihail Sturdza. În seara de 27 martie/8 aprilie, a fost convocată o adunare publică la hotelul „Petersburg”. Peste 1000 de oameni și-au expus revendicările. A fost apoi adoptată hotărîrea alcătuirii, de către o comisie, a unui document-sinteză, ce urma a fi prezentat domnitorului. Petiția proclamație ce urma să fie întocmită trebuia să reflecte cerințele tuturor categoriilor sociale participante la acțiune. Redactată de Vasile Alexandri cuprindea un întreg ansamblu de revendicări. „Sfînta păzire a regulamentului”, proclamată la începutul acestui act din 28 martie/9 aprilie 1848, venea într-o contradicție cu cea mai mare parte a revendicărilor programului. Se cereau măsuri împotriva corupției, reforme economice și sociale, asigurarea libertăților publice.

Sub presiunea evenimentelor, Mihail Sturdza a primit, la 29 martie/10 aprilie, 33 din cele 35 de puncte ale Petiției-proclamație. El a refuzat să dizolve Obșteasca Adunare și să accepte crearea gărzii cetățenești. A rupt tratativele și a început să pregătească reprimarea. Profitînd de lipsa de pregătire a revoluționarilor pentru o luptă armată, Sturdza a trecut la represiune. A trimis împotriva revoluționarilor unități militare, reprimarea fiind condusă de cei trei fii ai săi. Au fost arestați un număr important de revoluționari.

Deși înăbușită cu violență, mișcarea de la 27/29 martie/ 8-10 aprilie a inaugurat în țările române un proces revoluționar. Sute de copii ale manifestelor revoluționare circulau în întreaga țară. Până și clăcașii de pe moșiile domnitorului au refuzat să presteze claca.

De la începutul primăverii anului 1848, Transilvania a fost și ea cuprinsă de revoluție. Românii transilvăneni s-au alăturat revendicărilor programului de la Pesta al revoluționarilor maghiari privind desființarea privilegiilor feudale, instaurarea egalității și libertăților politice, desființarea iobăgiei. Dar românii nu au acceptat „uniunea” cu Ungaria, proclamată unilateral.

În ziua de 18/30 aprilie s-a desfășurat la Blaj o Adunare la care au participat, înafara fruntașilor români, câteva mii de țărani. Principala hotărîre a acestei adunări a fost de a se convoca o mare adunare a poporului, tot la Blaj, pentru începutul lunii mai. Mii de țărani români s-au îndreptat spre Blaj. La marea adunare aveau să participe și tineri revoluționari moldoveni și munteni, - Alexandru Ioan Cuza, Dumitru Brătianu, Alecu Russo, Costache Negri, George Sion etc, precum și cărturari transilvăneni.

La 3/15 mai s-a deschis adunarea propriu zisă. A fost strămutată pe cmpul larg de lângă Tîrnava Mare, căruia i se spune de atunci Cîmpia Libertății. Programul adunării a stîrnit entuziasm, în special punctul referitor la declarația care o făcea națiunea română în temeiul alinierii celorlalte națiuni. Pînă atunci exclusiv privilegiate. La 4/16 mai au fost adoptate cele 16 puncte ale Petiției naționale. Zeci de mii de țărani, împotrivindu-se unirii forțate cu Ungaria, au cerut unirea cu Principatele Române.

Conducerea mișcării revoluționare românești din Transilvania a fost preluată de un Comitet Național, care și-a fixat sediul la Sibiu. Președintele comitetului a fost Simion Barnuțiu. Adunarea de la Blaj a reprezentat un moment crucial. Zece zile mai tîrziu, tinerii moldoveni refugiați în Transilvania aveau să elaboreze la Brașov, *Prințipiile noastre pentru reformarea patriei*.

S-a constituit un Comitet Revoluționar precum și un Comitet Executiv însărcinat să coordoneze acțiunile pregătitoare ale revoluției. Buzuindu-se pe membrii „Frăției”, comitetele au pregătit declanșarea luptei revoluționare. S-a hotărît trimiterea lui Ion Ghica la Constantinopol, acreditat pe lângă puterea suzerană, ca agent al comitetului.

Într-un final s-a ales calea revoluționară. Comitetul Revoluționar a hotărît ca acțiunea să fie declanșată la 9/21 iunie la București, dar și în alte locuri: Islaz, Telega, Ocele Mari etc. Aflînd de apropiata declanșare a revoluției, autoritățile au trecut la acțiuni represive, efectuînd arestări în rîndul fruntașilor revoluționari. Din această cauză, în mai multe puncte ale țării, revoluția nu a putut izbucni, iar la București a trebuit să fie amînată cu două zile. În schimb revoluția s-a putut desfășura în condiții optime la Islaz. Astfel, revoluția a izbucnit la 9/21 iunie la Islaz, unde a fost înfățișată pentru prima oară maselor Proclamația Comitetului Revoluționar, programul de acțiune al acestuia. A fost constituit un Guvern Provizoriu, alcătuit din Ion Eliade

Rădulescu, Ștefan Golescu, Christian Tell, preotul Radu Șapcă și Nicolae Pleșoianu, care s-au adresat în aceeași zi, domnitorului, invitându-l să se alăture revoluției.

Într-o adunare secretă ținută la 10/22 iunie, frunțașii revoluționari au hotărât ca a doua zi să fie declanșată și la București acțiunea revoluționară. La 13/23 iunie, o delegație de nouă persoane, condusă de Nicolae Golescu, i-a prezentat domnitorului proclamația-program. Bibescu a fost constrâns să cedeze și să subscrie și el programul revoluționar. A trebuit să satisfacă și cea de-a doua cerință a programului revoluționar, de a forma un nou cabinet ministerial, în rândurile căruia să-i cheme și e aceia care se aflau în fruntea revoluției.

În timp ce, în Moldova, domnitorul Sturdza reușise să reprime acțiunile revoluționare și apoi prezența trupelor ruse avea să paralizaze orice încercare de reluare a lor, iar în Transilvania revoluționarii români erau nevoiți să lupte pentru drepturile lor într-un cadru statal străin, în Țara Românească izbînda cauzei revoluției a însemnat instaurarea unui regim revoluționar românesc. La 13/25 iunie, poziția regimului nou instaurat s-a clarificat odată cu abdicarea domnitorului Bibescu și cu constituirea unui al doilea guvern provizoriu, care a preluat conducerea statului.

Noul regim revoluționar a trecut la realizarea programului. Rangurile boierești au fost desființate, s-a hotărât eliberarea deținuților politici, au fost eliberați robii țigani, a fost decretat steagul tricolor, s-a decretat desființarea bății și a pedepsei cu moartea, s-a decretat dreptul oricărui român de a vorbi, scrie și tipări liber despre orice lucru. A luat ființă presa revoluționară și a fost decretată înființarea gărzii naționale. Dar realizarea celor mai importante revendicări, privind problema agrară și problema electorală, întîrzia datorită unor împrejurări interne și mai ales externe. Majoritatea prevederilor programului erau în avantajul mai ales a păturii mijlocii. Uneltirile interne, dar mai ales amenințarea unor intervenții represive din afară au determinat conducerea revoluției să dea curs ezitărilor moderaților din conducerea ei și să nu dea curs rapid programului care era critica de democrați revoluționari și radicali.

Pătrunderea în Moldova a armatelor ruse a provocat o îngrijorare. Guvernul Provizoriu s-a retras, prin Tîrgoviște, spre munți. Elementele reacționare au trecut la acțiune, în București, eliberînd pe coloneii Odobescu și Solomon. Pentru ca să dispună de armată. Însă 40000 de oameni îndemnați la luptă de Brătianu s-au ridicat la luptă. Ciocnirea nu a avut loc deoarece soldații au fraternizat cu mulțimea. Guvernul Provizoriu s-a putut întoarce în capitală.

Poarta a trimis spre Principate un corp de armată din 20000 de ostași și un comisar, Soliman-Pașa, căruia i s-a dat ordinea de a restabili ordinea în Țara Românească. Acesta a adresat o scrisoare boierilor prin care cerea să fie desființat Guvernul Provizoriu, abrogate toate măsurile adoptate începînd cu 11/23 iunie.

Marile manifestații ale poporului bucureștean l-au determinat pe Soliman-Pașa la concesi. El a acceptat să recunoască o Locotenență domnească în care să intre tot conducători revoluționari. Complicațiile de natură externă nu au împiedicat conducerea revoluției să încerce de a rezolva 2 probleme. La 9/21 iulie a fost convocată Comisia Proprietății cu misiunea de a

pregăti pentru Adunarea Constituantă „proiectul proprietății”. La 14/26 iulie, un alt decret era dat pentru convocarea „Generalei Adunânțe Constituante”. Lucrările Comisiei Proprietății au demonstrat că sistemul de relații agrare nu mai era viabil.

Pentru moldoveni, Bucovina a devenit baza de acțiune a revoluționarilor deșărați din porunca lui M. Sturdza. În august, M. Kogălniceanu alcătuit proiectul său de Constituție și *Dorințele partidei naționale în Moldova*, cel mai complet program al revoluției din 1848.

Regimul revoluționar de la București era pus în pericol din a doua jumătate a lunii august. Nemulțumită de atitudinea concesivă față de români a lui Soliman-Pașa, diplomația rusă a obținut înlocuirea lui cu Fuad-Efendi. Nicolae Bălcescu, Gheorghe Magheru, C.A. Rosetti, Ion C. Brătianu, Cezar Bolliac au încercat să organizeze rezistența armată în fața iminentei intervenții straine. Au fost arse Regulamentul Organic și Arhondologia. Fuad-Efendi a înaintat de la Giurgiu spre București. Fruntașii revoluționar l-au înfruntat dar fără folos. El a înlocuit Locotenenta Domnească printr-un caimacam, Constantin Cantacuzino. Fruntașii revoluționari au fost condamnați la un lung exil. Țara a fost supusă dublei ocupații a armatelor otomane și ruse care s-au alăturat oștirii lui Omer-Pașa. Astfel, regimul revoluționar dăinuise peste trei luni, însă starea revoluționară s-a mai menținut în lunile următoare.

Ideologia politică a revoluției pașoptiste

Ideologia revoluției de la 1848 e ideologia generației care a fost apoi făuritoarea României moderne. Ei au fost cei care s-au aflat în primele rînduri ale fondatorilor programului alcătuit pe baza acestei ideologii. Tendințele rașionaliste în filosofie, creșterea interesului pentru științele naturii, dorința preluării mecanismelor societății moderne și mai ales lupta pentru dezvoltarea unei culturi naționale sunt caracteristice gândirii acestor tineri. Ideologia revoluționară a reflectat problematica cu care s-a confruntat națiunea română și îndeosebi necesitatea constituirii României moderne, unitare și independente. Înlăturarea relațiilor feudale s-a înscris printre principalele obiective ale acestei ideologii. Critica feudalismului ocupa o poziție centrală în ideologia revoluționară. Rezolvarea problemei agrare prin eliberarea și împrăștierea țăranilor se impunea gânditorilor înaintați și prin aceea că numai pe această cale putea fi înfăptuit un stat modern.

Una din problemele importante dezbătute la mijlocul secolului al XIX-lea era cea a căilor de înlăturare a regimului existent și a constituirii, drept consecință, a statului modern român. Dacă Eliade Rădulescu, un fruntaș al revoluției se pronunța pentru o evoluție spontană și chiar combătea formele prea înnoitoare, alți fruntași se pronunțau pentru o dezvoltare a țării pe calea reformelor, dar evitînd calea revoluționară, explozivă. Principalul adept al acestei poziții a fost M. Kogălniceanu. Există și o categorie care se pronunța pentru calea revoluționară în acțiunea de înlăturare a feudalismului și de constituire a statului modern. Pentru Rosetti revoluția era „geniul uriaș al viitorului”, la fel credea și Ion Ionescu. Bălcescu a fost preocupat de

explicarea fenomenului revoluționar, înfățișând revoluția ca un fenomen necesar, inevitabil și salutar, rezultat al evoluției societății.

Purtătorii de cuvânt a ideologiei revoluționare românești au fost situați pe pozițiile unui patriotism ardent (Bălcescu, Gh. Barașu, Bolintineanu etc). O preocupare firească era viitoarea formă a statului modern creat. Ideea monarhiei constituționale a fost dominantă, însă a existat în paralel și ideea republicană. (Bălcescu, Bolliac, Eftimie Murgu, Rosetti, S. Bărnăușu).

În ideologia pașoptistă a existat preocuparea față de dobândirea unei legi fundamentale a statului, a unei constituții democratice, rezultate din voința societății și o organizare a acesteia printr-o legislație modernă. Problematika eliberării naționale, a unității, independenței și a relațiilor internaționale a reprezentat unul din aspectele cele mai de seamă ale ideologiei pașoptiste. Ideea de suveranitate ocupa o puternică însemnătate, căutându-se a fi justificată prin dovezi istorice. Eliberarea națională urma să fie rezultatul direct al acțiunii și luptei românilor. Eliberarea națiunii române era firesc corelată luptei celorlalte popoare europene aflate într-o situație apropiată. Din ideea egalității popoarelor decurgea cea a respectului reciproc și, implicit, a neamestecului în treburile altora.

Programul revoluției pașoptiste

Deși programele revoluționarilor români au fost elaborate în diferite locuri și împrejurări, ele au numeroase elemente similare și se completează unele pe altele, alcătuind programul unitar al Revoluției Române. Programul urmărea înlocuirea regimului existent. În Transilvania se impunea înlăturarea regimului absolutist și a inegalității naționale, iar în Moldova și Țara Românească, înlăturarea Regulamentului Organic și a sistemului pe care el îl generase.

Programul revoluționar a fost adoptat de marea majoritate a românilor. Era vorba de un program realist și se putea vorbi de apartenența programului la un context european. El era considerat sacru, inviolabil. Când se negocia cu Soliman-Pașa, era de acord să se facă unele concesii, dar numai cu condiția ca Constituția va rămâne inviolabilă.

Programul revoluționar român din 1848 e rezultanta programelor de bază, parțiale. *Petiția-proclamație de la Iași* e moderată și în unele privințe vagă, scrisă în termeni prea generali. Anumite accente a *Proclamației de la Islaz*, repetate apoi într-o proclamație din 11/23 iulie 1848 a Guvernului Provizoriu reflectă, de asemenea, moderație. Cel mai înaintat program al revoluționarilor români este *Prințiipiile noastre pentru reformarea patriei*.

O serie de obiective ale Revoluției Române din 1848 coincid cu obiectivele fenomenului revoluționar general din Europa. Revoluția a înscris printre țelurile ei *desfîntarea rangurilor și privilegiilor*. *Petiția-proclamație de la Iași*, mai moderată, evită revendicarea, care apare în *Prințiipiile noastre pentru reformarea patriei*, în proiectul de *Constituție a Moldovei* întocmit de Kogălniceanu și în dorințele *Partidei naționale în Moldova*, după cum n-a lipsit nici în *Proclamația de la Islaz*.

Revoluționarii români au trecut egalitatea printre obiectivele fundamentale- aceleași drepturi civile și politice pentru toți românii. În Transilvania, datorită situației specifice, s-a acordat o firească atenție și problemei egalității politice a națiunii cu celelalte naționalități conlocuitoare, pînă atunci exclusiv privilegiate. În primul articol al Petiției de la Blaj se spunea că, „Națiunea română sprijinită pe principiul libertății, egalității și fraternității, pretinde independența sa națională, ca să figureze în numele său ca națiune română, să-și aibă reprezentanții la dieta țării în proporție cu nr. său”. Aceși egalitate națională a fost cerută și de bănățeni în adunarea care a avut loc la Lugoj la 21 apr/3mai 1848.

Românii au revendicat acordarea și respectarea libertăților publice – siguranța personală (Petiția-proclamație de la Iași), Libertatea tiparului (Islaz), libertatea individuală, inviolabilitatea locuinței, libertatea cuvîntului și a scrisului, (Proiectul de Constituție) garantarea libertății personale și libertatea de întrunire (Dorințele partidei naționale în Md.).

Revoluționarii moldoveni i-au cerut lui Sturdza dizolvarea Adunării Obștești, instrument aflat în mâinile sale, dar au pretins constituirea unei noi adunări cu atribuții mai largi. Proclamația de la Islaz a exprimat dezideratul unei lărgiri a bazei electorale.

Pentru revoluționarii pașoptiști administrația nu trebuia să mai fie instrument al unui grup restrîns de boieri, ci expresia majorității populației. În Moldova revoluționarii au cerut măsuri aspre împotriva corupției. Aici, unde revoluționarii se ridicaseră împotriva lui Sturdza, și în Țara Românească unde ei au crezut că vor reuși să-l atragă pe Bibescu de partea lor, revoluți s-a găsit confruntată și cu problema viitoarei forme de stat. Revoluționarii români, mai ales cei cu poziții radicale, erau animați de convingeri republicane, dar, totodată, realiști, ținînd seama de contextul internațional, ei s-au orientat în general- cel puțin ca o etapă de tranziție- spre soluția unei monarhii constituționale.

Organizarea modernă a justiției, stăvilirea abuzurilor și a corupției, apar, de asemenea, ca obiective ale Revoluției Române. Petiția-proclamație a pretins îmbunătățiri a legislației iar în Țara Românească se cerea desființarea taxelor de judecată excesive, punerea în lucrare a hotărîrilor judecătorești fără a aștepta întărirea domnească. Atît în Țara Românească cît și în Moldova s-a cerut desființarea pedepsei cu bătaia și a celei cu moartea.

O deosebită importanță s-a acordat factorului militar. Revoluționarii au cerut „ridicarea pedepselor trupești înjositoare în armată” și scutirea de impozit a militarilor la ieșirea din slujbă. Ei au avut în vedere și organizarea unei forțe armate legate nemijlocit de națiune. De aici au izvorît proiectele referitoare la constituirea gărzii naționale. De asemenea, o trăsătură a fost grija pentru emanciparea evreilor în Moldova, precum și libertatea țărilor, ceea ce dezvăluia un spirit tolerant. Peoramul prevedea, în Principate, eliberarea robilor țigani.

Revoluționarii erau convinși că numai abolirea iobăgiei, în Transilvania, și a sistemului clăcii în Țara Românească și Moldova, putea asigura succesul întregului lor program și putea atrage țărănimea, care însuma imensa majoritate a locuitorilor. De pe această poziție,

revoluționarii pașoptiști au acordat rezolvării problemei agrare o importanță primordială, soluțiile oscilând între emanciparea și împrumutarea țăranilor fără despăgubire, și desființarea relațiilor feudale, prin despăgubirea stăpînitorilor de moșii. *Marea adunare de la Blaj*, la care au asistat și revoluționari moldoveni și munteni, a pus problema desființării iobăgiei în modul cel mai categoric. Grupul de revoluționari moldoveni refugiați la Brașov hotărâ- într-un document categoric, desființarea boierescului și împrumutarea sătenilor fără nici un fel de răscumpărare din partea lor. O lună mai târziu, *Proclamația de la Islaz* înscria între articolele programului și pe cel referitor la emanciparea clăcașilor, ce se fac proprietari prin despăgubire.

Un alt obiectiv al revoluționarilor l-a reprezentat o repartitie fiscală mai justă- purtarea sarcinilor publice a tuturor locuitorilor țării după starea și venitul fiecăruia. Răsturnarea vechiului regim implica o restructurare a economiei, deschiderea unui drum larg activității capitaliste. *Proclamația de la Islaz* a preconizat instituirea unei bănci naționale cu capital intern. Petiția-proclamație cerea crearea unei bănci de scont, îmbunătățirea portului Galați precum și respectarea legalității în domeniul relațiilor comerciale. *Petiția națională* exprima năzuința spre o aderare transilvană la piața unică a Moldovei și Țării Românești, care-și înfăptuise-ră uniunea vamală începînd cu 1 ianuarie 1848.

Fruntașii pașoptiști au acordat atenție problemelor instrucțiunii publice. Trebuiau asigurate condiții pentru un acces mai larg la cultură, pentru ridicarea nivelului învățămîntului și pentru orientarea sa într-o direcție favorizantă constituirii instituțiilor statului modern. *Petiția – proclamație* a cerut „reforma școalelor pe o temelie largă și națională”. *Proclamația de la Islaz* a decretat „instrucție egală pentru tot românul de amîndouă sexe”, cerea înființarea unor noi universități la București și Craiova, a cîte unui liceu și pensionat în fiecare județ, a unei școli normale în fiecare plasă și a cîte unei școli începătoare în fiecare sat. Prin *Petiția Națională* transilvănenii au cerut crearea de școli românești în toate satele și orașele, crearea de gimnazii și chiar a unei univesități. Pentru Iași se propunea o universitate, o școală politehnică, o școală normală. Pentru Galați- o școală de navigație și comerț, colegii și pansionate de fete, iar în sate școli primare.

De asemenea, s-a impus chestiunea mănăstirilor închinete care ocupau cca. Un sfert din teritoriul național. Obiectivul revoluționarilor avea în vedere același scop: secularizarea. Revoluționarii au acordat o importanță primordială autonomiei – neatîrnarea administrativă și legislativă. Revoluționarii au dat întreaga însemnătate suveranității, afirmînd drepturile suverane ale Principatelor. Poziția ostilă protectoratului țarist a dus, în mare măsură, la intervenția diplomației țariste, ca și a armatelor țarului, împotriva revoluționarilor români de la 1848. Necesitatea respectării tratatelor internaționale a fost evidențiată. În *Proclamația de la Islaz*, Regulamentul Organic reprezenta un document „împotriva tractatelor” care recunoșteau autonomia Principatelor.

Analiza comparată a programelor de bază ale Revoluției Române duce la concluzia existenței unui program revoluționar unitar. Diferite programe prezintă nuanțe, dar, în ansamblu, avem de a face cu elementele unui program unitar al reformelor interne

Problema unității naționale și Revoluția română

Legăturile dintre românii din diferite provincii, perspectiva unificării statale, în forme parțiale sau integrale, au reprezentat preocupări constante ale revoluționarilor. Deși problema statului național nu a putut figura între obiectivele imediate ale revoluției, ea a constituit o preocupare a revoluționarilor. Hotărârile existente nu au fost luate în seamă de revoluționari, pentru care patria a început să însemne ansamblul teritoriului locuit exclusiv sau majoritar de români.

Preconizarea unirii Moldovei și Valahiei de către grupul de deșărați moldoveni, la Brașov, în mai 1848, este semnificativă, la fel ca atitudinea acelorași, strămutați la Cernăuți. Alecsandri îi numea pe fruntașii români „vrednici fii ai libertății”. La munteni poate fi constatată aceeași preocupare față de ideea unității naționale. Presa revoluționară munteană, a abordat nu numai problema acțiunilor comune cu Moldova, ci și cea a unității. Tinerii revoluționari moldoveni, refugiați în Transilvania s-au pronunțat pentru realizarea unității statale românești. Legăturile stabilite între revoluționarii munteni și cei transilvăneni au reprezentat un aspect de seamă a Revoluției. Fruntașii revoluționari transilvăneni au fost adânc preocupați de ideea unității.

Legăturile colaborării revoluționarilor dintr-o țară cu cei din celelalte două au demonstrat, în timpul evenimentelor revoluționare, măsura în care românii devenise-ră un tot unic, iar granițele despărțitoare dintre ei cereau a fi înlăturate.

Conceptiile social-politice ale lui C.A. Rosetti

Constantin A. Rosetti se înscrie printre marcantii fruntași ai Revoluției Române și totodată printre marii făuritori ai României moderne. Când, înainte de 1848, ajuns la Paris, a luptat cu nestăvilită energie cu sine însuși, străduindu-se să învețe, să-și întrească cunoștințele. A devenit membru al francmasoneriei. Nu i-au fost străine nici ideile socialiste. Dar trecând anii de entuziasm nu a mai crezut într-o grabnică împlinire a idealurilor socialiste, el luptându-se însă mai departe pentru construirea unei societăți mai corecte.

El era partizan al libertății individuale și al egalității, adversar al marilor imperii limitrofe, el a denunțat opresiunea țaristă într-un amplu studiu publicat în anii exilului său postpașoptist. Remarcabilă a fost și atenția pe care el a acordat-o domeniului social-economic. A militat pentru crearea școlilor comerciale, pentru crearea camerelor de comerț, organizarea creditului. Deși adversar al domnitorului Cuza, el s-a bucurat de lovitura de stat din 1864, deoarece aceasta dăduse în cap boierilor, în favoarea țăranilor.

Rosetti a fost republican, deși, realist, a acceptat soluția monarhiei constituționale. Ardentul revoluționar pașoptist a rămas un radical întreaga sa viață.

Clăcașii și stăpînii de moșii: Comisia Proprietății din 1848

La 9/21 iulie 1848, Guvernul Provizoriu din Țara Românească a emis decretul pentru constituirea Comisiei Proprietății, căreia îi revenea de a da o soluție problemei agrare. Comisia urma să fie alcătuită dintr-un număr egal de stăpîni de moșii și săteni. Acești aleși trebuiau să găsească soluții de compromis, lucru ce nu s-a putut împlini deoarece erau două categorii sociale cu interese opuse. Ion Ionescu a fost deosebit de activ apărînd tezele deputaților clăcași. Acești reprezentanți ai proprietății au trebuit să recunoască existența unui regim agrar abuziv în perioada ce preceda revoluția. Pregătind trecerea la un nou sistem agrar, în cadrul căruia nu voiau să fie în pierdere, deputații stăpînilor de moșii au ținut să susțină dreptul lor absolut de stăpînire și au prezentat claca drept o chirie. Ei au căutat să sublinieze legătura dintre răscumpărare și despăgubire. Deputații proprietari, reprezentînd categoria stăpînilor de moșii au participat la dezbaterile Comisiei Proprietății, dar au bătut în retragere cînd au constatat că nu vor izbuti să dobîndească un aranjament care să le convină pe deplin. Ei au acționat pentru transformarea stăpînilor de moșii în proprietari absoluți și pentru transformarea clăcașilor în țărani liberi pe munca lor dar înzestrați cu pămînt insuficient, astfel ca ei să rămînă mai departe la dispoziția „proprietarilor”. Ei nu s-au sfiit să apere, cel puțin indirect, Regulamentul organic

Nicolae Bălcescu și Revoluția din 1848

Revoluția din 1848 a reprezentat o etapă deosebit de importantă din viața lui Nicolae Bălcescu. A dat întreaga atenție aprecierii caracterului Revoluției „Ideile și interesele poporului se prefăcuseră în Mersul revoluției. Nu era numai de ajuns a voi ca statul să se facă românesc, trebuia a dezlega problema sărăciei poporului, a da o altă organizare proprietății. Zdrobind regulamentul care monopolizase statul, proprietatea, pămîntul și capitalul, era neapărat a proclama democratizarea statului prin egalitatea drepturilor, a pămîntului prin împrumutarea țăranilor și a capitalului prin instituțiile de credit organizate de stat. De aici nevoia de a opera o revoluție democratică și socială”.

Cuvînt de încheiere

Revoluția din 1848 a fost reprimată succesiv în Moldova, Țara Românească și Transilvania. Dar înfrîngerea a fost doar aparentă. Ocupația ruso-turcă, restatornicirea regimului anterior revoluției, măsurile contrarevoluționare nu au putut anihila puternicul impact al Revoluției. Programul revoluționar a devenit programul de constituire a României moderne.

Prezentare de carte

Monografia: Revoluția Română din 1848-1849 : Considerații și reflexii

Autor: Dan Berindei

A elaborat: Cobușcean Dana

Gr. A III-a.

Chișinău 2013